MONITOR

Nro: CIII.

Na R. P. 1774.

Dnia 24. Grudnia.

Kontynuacya o zakładaniu y ſzczepieniu nowych lasow.

JESION nie ieſt mniey godzien zalecenia, ponieważ do gatunku prędko wyraſtaiących drzew należy, do tego proſto y gładko wyraſta. Przytym ieſt dobry na budowlą, y piękne wydaie dyle y tarcice, aby tylko w przyzwoitym czaſie był ścięty. Na opał dla tego ieſt wy-

Ggggg borny

borny, iż bardzo prędko rośnie, y każdy pniak naymniey cztery lub pięć odrośli z siebie wydaie, ktore pierwszego nawet roku aż do dwu łokci w gorę się podnoszą, drzewo to, iest bardzo dobre, y węgle z niego prawie naylepsze ze wszystkich. Liście prawie wszystkiemu bydłu, lecz osobliwie Krowom służą y smakuią. Takowe drzewo samo się z nasienia y wyrostkow mnoży, y bardzo mało, naywięcey trzy łokcie mieysca potrzebuie. Wady iego są te, iż nasienie długo y więcey iak rok w ziemi leży, niżeli wznidzie, y że korzenia bardzo w głąb puszcza, przez to do przesadzania trudne. Lecz co się tycze pierwszego, ta strata czasu, w pierwszym roku się nadgradza, w ktorym rość zaczyna, gdyż zaraz w tym przeciągu to drzewo wyżey iak badyl konopny, lecz bardzo cienko wyrasta. Lecz

prze-

przeſadzanie z oſtrożnością dziać ſię ma zaraz pierwſzego Roku.

WIĄZ należy podobnież do naylepſzych y nayużyteczniéyſzych drzew. Prędko, proſto, gładko y wyſoko wyraſta, nie tłumi drzew blisko ſiebie ſtoiących, ani zboża, y wiele wydaie odroſtkow. Służy do budowli y na rożne w goſpodarſtwie używania, daie ſię ſnadno y pięknie wyrabiać. To drzewo ieſt także dobre y na opał, tak iako węgle y popioł z niego ſą wyborne. Może bydź tak z naſienia, iak też y innym ſpoſobem pomnażane. Liście ſą bardzo dobre dla bydła, y niektorzy nad ſiano ie przekładaią. Zły zaś przymiot tego drzewa ieſt ten, iż w budowli nietrwały, ieżeli uſtawicznie, albo w mokrości, albo w ſuchości nie zoſtaie. Powiadaią, iż w wodzie rownie iako y Dąb y Olſza czernieie y twardnieie.

Więzowina ieſt wiązowi bardzo podobna, przeto także bardzo pożyteczne drzewo. Jeſt dobrze wiadomo, iż naſieniu polnemu ani drugim drzewom nie zawadza. Tę zaś ma wadę, iż ſię ſnadno wyrabiać nie daie, nie długo trwa, y nie tak na wiele rzeczy może ſię przydawać, iako inne wſpomnione drzewa. Że zaś bardzo prędko rośnie, y wiele naſienia przynoſi, przeto oſobliwie na las opalny zaleca ſię.

O Drzewie *Lipowym* iako doſyć znanym, zdaie mi ſię prożną rzeczą obſzernie mowić. Każdy wie, iż to drzewo pięknie, proſto, y bardzo prędko rośnie, y że kora iego rożnie ſię przydaie. Przeto to tylko wſpomnę, iż naylepiey z naſienia udaie ſię, y że lepſzego od innych drzew potrzebuie gruntu.

O BRZOZIE iako rownie znanym drzewie, nic więcey potrzebnego powiedzieć nie ſądzę, iak tylko, iż

pomna-

pomnażanie onegoż z naſienia wiele przezorności potrzebuie, ponieważ młodociane drzewka bardzo ſą delikatne, w pierwſzym roku bardzo ſię mało podnoſzą, y ſnadno w chwaście przyduſzaią ſię. Naylepiey ieſt, na las Brzozowy wyznaczony grunt, pierwiey iakimkolwiek zaſiać zbożem, y ogrodzić, potym zaraz naſienie Brzozowe, ktore bardzo delikatne y lekkie ieſt po wierzchu ziemi rozſiać. Zboże zaś to, już nie należy zwyczaynym ſpoſobem żąć, lecz tylko ſame kłoſy porzywać. Zalety tego drzewa ſą, iż na każdym, nawet na naygorſzym gruncie udaie ſię, po doſtatku naſienia przynoſi, wyborne y na rożny użytek potrzebne drzewo, y piękne węgle. W tym tylko naganne, iż nie dłużey nad 40ści, á naywięcey 50. lat wytrzymuie, po ktorym czaſie w krotce ſię łamię y pruchnieię.

Oſika

OSIKA iako ieſt wiadomo, iuż tyle nie przynoſi pożytku, iako wſpomnione drzewa, przeto przy zakładaniu nowego laſu, naypośledziey naſtępuie y nie zaleca ſię. To drzewo iak ſłoma ſię pali y balki, ktore częſtokroć bardzo piękne, y do budowli bydź ſię zdaią, nie ſą trwałemi, y ſame drzewo nie dłużey nad 30. lat zdrowe zoſtaie. Liść na nic ſię nie zda, y ſwoim cieniem przytłumia trawę y zboże. Naſienia dotąd, ieſzcze odkryć nie można, lubo mniemać trzeba, iż ſię w małym znayduie owocu, ktory na Wioſnę z tego drzewa, tak iako y z Wierzbow opada. Z tym wſzyſtkim daleko ſnadniey Oſikę zakładać nad inne drzewa, y gdy iuż raz w mieyſce iakie ſię wkorzeni, z ciężką pracą znowu ią wykorzenić można. Na wierzchu ziemi ſzeroko ſwoie rozpościera korzenie, y z nich bardzo wiele wy-

puſzcza

puſzcza odroſtkow, oſobliwie po ścięciu wielkiego drzewa.

OLSZA ieſt także poſpolicie znana, iey naylepſzy przymiot ieſt ten, iż nader przydaie ſię do budowli, ponieważ im dłużey w wodzie, tym czernieyſzą y twardſzą ſtaie ſię. Prędko prochnieie, iezeli raz w wodzie, drugi raz na ſuchym zoſtaie powietrzu, lecz ieſt do ſprowadzenia wod y na rożne ſztuki w domowym goſpodarſtwie bardzo potrzebna, zwłaſzcza gdy dobrze y proſto wyraſta, często nawet z grubey Olſzy bardzo piękne tarcice do rożney Stolarſkiey roboty ſłużące bywaią. Wydaie piękne drzewo y piękne węgle, naywiększą zaletą ieſt ta, iż to drzewo dla ſporego wyraſtania, w lat 10. lub 15. wycinać, y na tych mieyſcacah pomnażać można, ktore ſię na nic więcey nie zdadzą, iako to, na niſkim bagniſtym, y zawſze mokrym grun-

cie.

cie, ktory przez to ſamo naylepiey ſię wyſuſza y poprawuie. Do tego można używać tego drzewa na płoty żywe, czyli rosnące, y na znaki graniczne w polach, ponieważ bydle liści z tego drzewa nie pożera, przeto nie tak ſnadno chłopkom ſzkody czyni. Pomnażać go można z naſienia, ktore w Jeſieni doyrzeie y ſiane bydź może. Inaczey tego drzewa wykorzenić nie można, tylko z zoſtawionego pniaka przez kilka lat roczne wycinaiąc odroſtki, przez co na koniec pniak ſprochnieie.

Reszta w naſtępuiącym Monitorze.